

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-42>

УДК 338.48 – 44 (1-22)

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК НАПРЯМОК ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ

RURAL TOURISM AS A DIRECTION OF EFFECTIVE DEVELOPMENT OF DOMESTIC TOURISM

Табенська Оксана Ігорівнакандидат економічних наук, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9629-9366>**Tabenska Oksana**

Vinnytsia National Agrarian University

Досліджено сучасні глобальні проблеми людства, попит на природні ресурси, ефективний розвиток сільських територій, напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського зеленого туризму, переваги створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів. У статті зазначено, що сільський туризм урізноманітнює місцеву економіку, формує попит на місцеві екологічні товари і послуги, відкриває додаткові джерела доходів для сільських територій, змінює становище сільських підприємців і мешканців села: вони стають виробниками і постачальниками якісних туристичних послуг, передбачає також удосконалення стратегії розвитку сільських територій та підвищення ролі влади на місцях, про що переконливо свідчить європейський досвід. Місцева влада розглядає питання розвитку сільських територій, як пріоритетний напрямок своєї діяльності в контексті інтеграції з іншими аспектами сільського життя.

Ключові слова: глобальні проблеми людства, туризм, сільський зелений туризм, інноваційна кластерна модель, засоби розміщення туристів, синергійний ефект.

Modern global problems of humanity, demand for natural resources, effective development of rural areas, directions for increasing the competitiveness of domestic rural green tourism, advantages of creating an innovative cluster model for the development of regions are studied. The article states that rural tourism diversifies the local economy, creates demand for local ecological goods and services, opens up additional sources of income for rural areas, changes the situation of rural entrepreneurs and villagers: they become producers and suppliers of quality tourist services, also involves improving the development strategy rural areas and increasing the role of local authorities, which is convincingly evidenced by the European experience. Local authorities consider the development of rural areas as a priority area of their activity in the context of integration with other aspects of rural life. In the conditions of globalization of economic life, the issue of production of competitive products that meet international quality standards and ensure the economic security of the state remains relevant for the country's economy. What are the prospects for agricultural production? Who should dominate: the family farm, which preserves the rural population and its historical traditions, or the industrial agrarian giants? The article discusses ways to increase the competitiveness of domestic rural tourism. The advantages of the innovation cluster model for regional development based on the synergistic effect have been studied. For Ukraine, in general, and Vinnytsia region, in particular it is very important to research and implement innovative strategies to ensure the effective development of the tourism industry. Foreign experience shows that the state supports the development of rural areas, infrastructure, information, and logistics systems. The issue of certification and categorization also deserves special attention. One of the important reasons for studying foreign and domestic experience and creating integrated organizations is the reduction of transaction costs.

Keywords: global problems of mankind, tourism, rural green tourism, innovative cluster model, means of accommodation of tourists, synergistic effect.

Постановка проблеми. Необхідно зазначити, що в нових історичних реаліях виникає невідкладне завдання дослідження законодавчої бази, пріоритетів ефективного роз-

витку ринків товарів та послуг країн Європейського Союзу для оновлення екологічних компетентностей, відношення до власного здоров'я і середовища, яке нас оточує.

22 червня 2022 року Україна набула статусу кандидата на членство в Європейському Союзі, що відкриває їй шлях до вступу в Євросоюз. Новий статус має допомогти державі пришвидшити започатковані реформи, наблизившись до законодавства ЄС, та юридично закріпити проєвропейський напрямок розвитку країни.

Територія України досить різноманітна і задовольняє потреби у відпочинку, не лише місцевих мешканців, а й іноземних туристів.

У зв'язку з негативними тенденціями пов'язаними з пандемією COVID-19, виникає необхідність ефективної трансформації внутрішнього туризму з використанням позитивного досвіду, теоретичних та практичних аспектів розвитку туризму у світі.

Також, на сучасному етапі, досить важливим є створення сприятливої позитивної атмосфери, необхідних умов для відновлення фізичних та духовних сил тимчасово переміщених осіб в агросадибах, пансіонатах та апартаментах, будинках відпочинку, санаторіях та створення нових робочих місць.

Протягом трьох останніх років було проведено значну кількість тренінгових програм, шкіл, хакатонів, інкубаторів та акселераторів для соціальних підприємців, які дали поштовх для створення значної кількості нових соціальних підприємств.

Проте, як свідчить міжнародний досвід, саме соціальні підприємства відіграють важливу роль у розв'язанні низки соціальних, економічних, екологічних проблем, посилюють інклюзію та соціальну згуртованість місцевих громад, сприяють розвитку локального соціального капіталу, посилюють демократичну участь, сприяють розширенню прав та можливостей жінок та надають якісні послуги.

Аналіз досліджень і публікацій. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського туризму, проблеми та перспективи розвитку сільського туризму, ідентичність націй, напрями розвитку екологоорієнтованого агровиробництва у країнах Європейського Союзу, переваги створення туристичних кластерів, теоретичні аспекти диверсифікації сільськогосподарської діяльності підприємств АПК, державну підтримку підприємництва: традиційні символи і магічні ритуали українців, розвиток сільського туризму через створення туристичних кластерів досліджували провідні вчені та працівники галузі, зокрема: Мазур С. А., Прилуцький А. М. [1], Анопрієнко В. О. [2], Огієнко А. В., Огієнко М. М., Яковуник О. В. [3], Клоч-

ковська В. О., Клочковський О. В. [4], Вовк К. [5], Кудінова І. П. [6], Бойко В. О. [7], Петрук В. Г. [9], Ходан І. В. [10], Мальська М., Зінько Ю. [11], Бошота Н. В. [12], Коляденко С. В. [13].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зауважити, що потребує подальших досліджень недосконалість законодавчої бази для сільського зеленого туризму; координація сільського зеленого туризму на рівні області, району; професійна освіта господарів агроосель та персоналу; пільгове кредитування та надання субсидій; а також преференцій для осіб, які створюють сприятливі умови для розвитку сільського зеленого туризму, а також удосконалення діяльності професійних громадських об'єднань.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Провести дослідження сучасні глобальних проблем людства, попиту на природні ресурси, ефективного розвитку сільських територій, напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського зеленого туризму, переваг створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів.

Проаналізувати, яким чином сільський туризм трансформує економіку регіону, формує попит на місцеві екологічні товари і послуги, відкриває додаткові джерела доходів для сільських територій, змінює становище сільських підприємців і мешканців села, передбачає також удосконалення стратегії розвитку сільських територій та підвищення ролі влади на місцях, про що переконливо свідчить європейський досвід.

Звернути увагу на питання, яким чином за допомогою кластерної форми організації підприємства можливо удосконалити механізм управління, спеціалізацію, кооперацію, раціонально використовувати територіальний поділ та ресурси.

Провести дослідження, переваг кластерного механізму, що покращує рівень життя населення, підвищує конкурентоспроможність бізнесу, розташованого на певній території, підтримує ефективний бізнес-клімат та забезпечує перехід до комплексного використання потенціалу всієї держави.

Необхідно продовжувати дослідження переваг створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів на основі синергійного ефекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заснований на принципах сталого туризму, сільський туризм може сприяти вирі-

шенню безлічі проблем, пов'язаних не тільки з зайнятістю населення, а й з деградацією навколишнього середовища, в першу чергу, деградацією земельних і водних ресурсів.

Одночасно, сільський туризм урізноманітнює місцеву економіку, формує попит на місцеві товари і послуги, відкриває додаткові джерела доходів для сільських територій. Це серйозно змінює становище сільських підприємців і жителів села: вони стають виробниками і постачальниками якісних туристичних послуг, що користуються попитом у споживачів.

Сільський туризм передбачає також вдосконалення стратегії розвитку сільських територій та підвищення ролі влади на місцях, про що переконливо свідчить європейський досвід. Місцева влада та інші структури по всій Європі розглядають питання розвитку сільських територій як пріоритетний напрямок своєї діяльності в контексті інтеграції з іншими аспектами сільського життя.

Сільський зелений туризм в даний час дуже популярний в Європі в силу дії наступних факторів: зростання мобільності громадян за рахунок збільшення кількості особистого транспорту; більш ефективної організації вільного часу (вихідні, більш часті і короткі канікули); зростання динамічності і рівня стресів у сучасного міського життя; різноманітності і збільшення якості послуг, пропонувані власниками туристичних структур в сільській місцевості, їх спеціалізації; орієнтації туристів на невеликі і комфортабельні структури розміщення, в яких панує сімейна атмосфера; активного проведення часу поза міськими зонами (екскурсії, прогулянки, специфічні види спорту); підвищеного інтересу до культурних цінностей, традицій, місцевих свят [1].

Для підвищення рухової активності населення у літній та зимовий періоди пріоритет надається фізкультурно-оздоровчій роботі в місцях масового відпочинку. Так, спортивні бази, фізкультурно-розважальні комплекси, плавальні басейни, спортивні майданчики, майданчики з пляжного волейболу, майданчики для масового катання на ковзанах, майданчики для гри в хокей тощо, задовольняють потреби людей у зміні видів діяльності, у активному відпочинку, у неформальному спілкуванні під час заняття фізичними вправами.

Одним із впливових факторів організації туристичної бази, кемпінгу є любительське і спортивне полювання й рибальство, що

забезпечує активний відпочинок, задоволення мисливських інстинктів і зняття психоемоційних перевтомлень та здійснюється на спеціалізованих територіях (полювання: польове, лісове, гірське, підводне тощо; рибальство: озерне, річкове, морське).

Культурно-історична інфраструктура зорієнтована на відтворення духовних, інтелектуальних (через культурно-освітнє середовище) властивостей людини. До неї належать об'єкти, створені людиною, пов'язані з історією, культурою та сучасною діяльністю людей, які мають суспільно-виховне значення, пізнавальний інтерес і можуть використовуватись в рекреаційній діяльності для задоволення специфічних рекреаційних потреб населення. Поділяється культурно-історична інфраструктура на такі складові: археологічні, архітектурні, подієво-інформаційні, літературно-мистецькі, героїко-виховні та науково-пізнавальні.

Архітектурні споруди, як об'єкти споглядання, переходять у ранг рекреаційної культурно-історичної інфраструктури, оскільки відрізняються унікальністю й культурною значимістю. Важливим моментом при цьому є обсяг інформації, сконцентрованої в об'єкті, його естетична й науково-пізнавальна цінність, а також рівень подієвості, який дозволяє перетворювати архітектурні комплекси на вузлові пункти при організації екскурсій та інших видів рекреаційної діяльності, за допомогою залучення кількох історико-культурних пластів.

Одними із динамічних чинників розвитку рекреаційної індустрії є подієво-інформаційні комплекси, оскільки включають мотиваційні передумови подорожі та охоплюють найбільш суттєві прояви сучасного життя з його модою, переконаннями й уявленнями про стиль і стереотип поведінки, включають його пропаганду й механізми реалізації.

Культурно-історична інфраструктура відіграє не менш важливу роль для розвитку рекреаційної сфери, оскільки культурне збагачення людини у вільний час представляє собою невід'ємну частину соціального та духовного життя особистості.

Першоосновою для організації рекреаційної діяльності є природно-рекреаційні ресурси. Рекреаційна інфраструктура спрямована на ефективне використання природно-рекреаційних ресурсів з метою задоволення рекреаційних потреб населення [2].

До них відносяться і подієві ресурси, які є динамічними чинниками формування туристичних потоків, оскільки вони включають пере-

думови мотивації подорожувати до місця, де відбувається подія чи явище. Цей тип ресурсу не підлягає традиційній кількісній оцінці.

Можна стверджувати лише про те, наскільки ресурси події впливають на створення туристичної інфраструктури, формування туристичних потоків, що в сучасному світі залежить передусім від публічності події та реакцій навколо неї. Це свідчить про те, що "подія", яка використовується в туризмі, багато в чому залежить від громадських уподобань, моди та престижу події. Важливість безперервності та частоти подій підвищують її значимість. Окремі види подієвих ресурсів доцільно класифікувати (рис. 1) за тематикою заходу: національні і релігійні свята, гастрономічні, музичні, театральні фестивалі, спортивні змагання, покази мод, технічні салони і виставки, економічні форуми тощо.

У сучасному світі сформувалася ціла індустрія щодо організації різноманітних заходів, яка поділяється за характером цих заходів та їх кінцевою метою. Зміст event-туризму

зводиться до відвідування подій, які відбуваються в інших країнах, а отже, основна ціль подорожі присвячена цій події в якій турист прийматиме пасивну (у ролі спостерігача) або активну участь.

Event-туризм можна розглянути за категоріями, що відібрані за масштабом подій. За цією ознакою виділяють національні та міжнародні події. У науковій літературі усі заходи, що сприяють розвитку event-туризму згруповують і класифікують за трьома напрямками, а саме: спортивні: чемпіонат, олімпіада, ігри, індивідуальні спортивні зустрічі, кубки, престижні змагання і т.д.; ділові: виставка, конференція, семінар, форум; культурно-пізнавальні: зарубіжна прем'єра, театральна постановка, фестиваль, концерт, перфоманс, карнавал, шоу.

Доцільно виокремити ще четвертий напрямок – релігійний. На даний час окремі туроператори розробляють туристичний продукт у честь святкування релігійних свят: Водохреща, Пасхи та ін., де туристи мають мож-

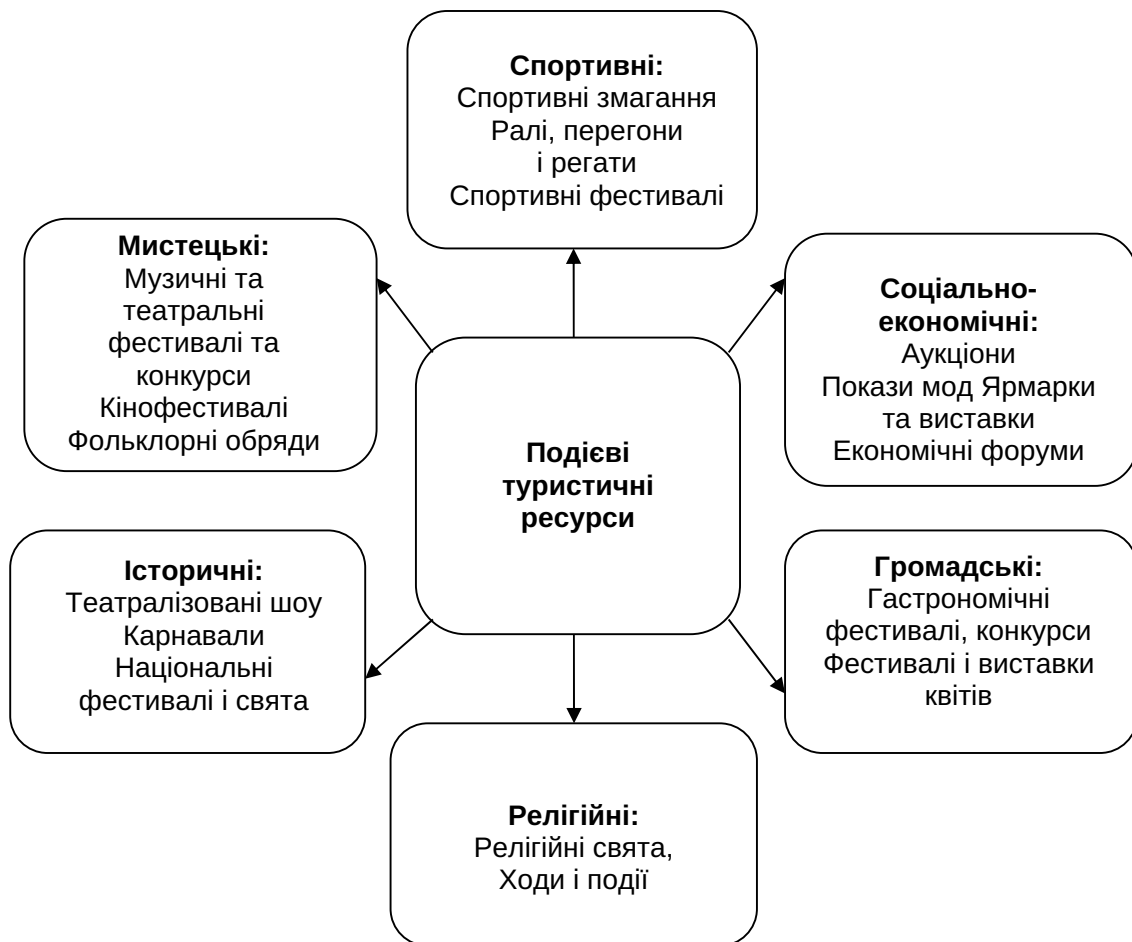

Рис. 1. Класифікація подієвих туристичних ресурсів

Джерело: сформовано автором за даними [3]

ливість духовно-культурного збагачення та ознайомлення з обрядами, традиціями й звичаями святкування у певних народів [4].

Необхідно зауважити, що контент організованої події є ключовим для реалізації вищезазначених функцій. Це універсальний засіб формування і координації туристичних потоків до запланованого місця призначення, з одного боку, і створення мікросередовища приймаючої сторони – з іншого. Місцеві мешканці є також споживачами цієї туристичної послуги. Таким чином, комплекс заходів певного змісту сприяє формуванню і закріпленню психологічного клімату території проведення.

Вагомим фактором є готовність мешканців місця проведення до певної події. Отже, до перерахованих функцій туризму слід додати психологічну функцію. Ця функція підсилюється через контент заходів подієвого туризму і не пов'язана з рекреацією.

Організовану подію можна розглядати як штучний інформаційний потік, який спрямований на споживача з певною метою. Організація івенту – це спосіб подачі інформації від однієї групи до іншої. Отже, подієвий туризм сприяє підсиленню інформаційної функції.

З позиції нейроекономічного підходу можна виділити ще одну функцію події – латентна функція. Вона полягає у створенні специфічного інформаційного подразника з метою викликати певні емоційні реакції у споживача туристичної послуги. Таким чином, реалізація туристичного продукту в межах подієвого туризму має більш сильний психологічний вплив з боку емоційного закріплення позитивного чи негативного досвіду порівняно з іншими видами туризму [5].

Також даний напрям у туризмі дає змогу вирішувати багато соціально-економічних проблем, властивих не тільки туристській галузі. Події є потужними стимуляторами туристських потоків. Разом з тим, подієвий туризм допомагає вирішити проблему сезонності в туризмі, приваблюючи туристів в період міжсезоння. Розвиток подієвого туризму сприяє створенню нових додаткових робочих місць і забезпечує зайнятість населення.

Вважаємо, що подієвий туризм є перспективним видом туристичної галузі регіону з невичерпним ресурсним потенціалом. Вони сприяють соціально-економічному росту України, популяризації потенційних туристських ресурсів серед населення. Для координації подієвого руху та узагальнення інформації щодо нових заходів в країні необхідно створити туристично-інформаційні центри, осно-

вною функцією яких повинно бути формування іміджу регіону та збільшення кількості туристів, що його відвідують. Для перспективного розвитку подієвого туризму в регіонах необхідно провести детальний аналіз існуючих заходів та систематизувати їх за ознакою цікавості для туристів [6].

Оскільки є два різновиди моделей розвитку сільського зеленого туризму – австралійська, де формування туристичної діяльності відбувається в діапазоні дикої природи та західно-європейська – реалізація подорожей в межах природних територій, де забезпечена надійна охорона.

Пріоритетною моделлю становлення сільського зеленого туризму на внутрішньому ринку туристичних послуг України являється остання. Визначальними перспективами розвитку зазначеної галузі в Україні є наступні: зростання туристичного потенціалу країни; узгоджена взаємодія державних та приватних структур; збільшення доступності туристичних послуг для всього населення, незалежно від віку, статі, доходу; підвищення екологічної свідомості населення шляхом проведення еколого-просвітницької діяльності; сприяння формування відповідної сфери послуг в регіонах; створення нових туристичних маршрутів; виробництво та поширення місцевої колоритної продукції; поновлення етнічних традицій та звичаїв населення країни; забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в сільській та приміській місцевостях; створення робочих місць для місцевого та сільського населення регіонів завдяки розвитку сільського зеленого туризму [7].

Екологічний туризм (екотуризм) – пізнавальний і відпочинковий вид туризму, зосереджений на природних (мало змінених людиною) територіях, який передбачає заняття різними формами активної рекреації у природних ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.

Між сільським туризмом та екотуризмом вчені проводять паралелі. Дійсно, обидві форми організації дозвілля відповідають критеріям сталого туризму і націлені на збереження природного середовища, розвиток традиційної етнокультури, сприяння традиційним формам агрогосподарювання й ремеслам місцевих громад. Власне, в староосвоєних країнах (до яких відносимо й Україну) у межах природоохоронних територій сільський туризм виступає основною організаційною базою розвитку масового екологічного туризму.

Для означення такого багатоцільового туризму з'явилося поняття “екоагротуризм”. Цей вид туризму передбачає використання гостьових будиночків без господарів (як, наприклад, у Фінляндії) або агроосель, розташованих у межах чи пообіч біосферних заповідників і національних парків, які поряд із заняттям екологічним сільським господарством. Пропонують широкий спектр екологічних (від робінзонади до спостереження за тваринами в їх природному середовищі) і спортивно-туристичних занять (мисливство, рибальство тощо).

Натомість екотуризм – це вид проведення вільного часу у формі невпинного руху, відкриття дикої природи, маршрутного ознайомлення з природними й історичними атракціями території. Похідного пізнання традицій і місцевої культури [8].

В Україні активно формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку в селі з широкими можливостями використання природного, матеріального та культурного потенціалу певних регіонів. Розвиток сільського зеленого туризму у більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села. Зазначене явище актуальне й для України, де особливо загострені соціально-економічні проблеми села.

В Україні екологічний туризм перебуває на початковій, але досить перспективній стадії розвитку. Екотуристичні мандрівки організуються переважно на самодіяльному рівні, комерційна діяльність у даному напрямку перебуває на початковому рівні. Проте, уже помітне виокремлення двох шляхів розвитку екологічного туризму – “американського” та “європейського”.

Перший формується у вигляді організації спортивно-туристських подорожей в екстремальних природних умовах, другий – у формі організованого відпочинку у сільській місцевості із залученням до традиційної місцевої культури [9].

Для України найбільш оптимальними шляхами державної підтримки підприємництва є: стратегічний план розвитку малого підприємства та звіт про результати його виконання; мікрокредитування та участь банку у фінансуванні проєктів інвестиційного характеру; виготовлення екологічно чистої продукції в аграрному секторі; підтримка інноваційного підприємництва для посилення конкурентоспроможності країни; створення сприятливого інвестиційного клімату [10, с. 36–42].

На сучасному етапі, як зазначають вчені, сільський туризм країни перебуває в стані організаційно-економічних та маркетингових викликів конкурентного туристичного ринку. Для сільського туризму актуальним є впровадження проєктів інноваційного типу, спрямованих на удосконалення і просування його продуктів і місцевостей, у тому числі пов'язаних з формуванням кластерних структур.

На основі аналізу специфіки структурних елементів та системних зв'язків у кластерних об'єднаннях, вивчення наукових та статистичних джерел, аналізу практичного досвіду створення та функціонування кластерної моделі у туристичній сфері пропонується наступна класифікація туристичних кластерів: типи кластерів за цілями і характером діяльності; за регіональною належністю учасників; за особливостями створення та функціонування туристичних кластерів.

Історія формування і функціонування цих інноваційних територіальних структур у сільській місцевості налічує перші десятиліття. Кластери і кластерні ініціативи у сільському туризмі України в більшості випадків знаходяться на початковій стадії свого розвитку. Тут важливим є дослідження концептуальних засад формування кластерів, їх структури та функціонування.

У даному контексті важливим є типізація існуючих кластерів сільського туризму за характером спеціалізації і продуктовою орієнтованістю. Для дослідницьких і практичних цілей актуальною є розробка моделей формування і оптимального функціонування кластерів.

Провідні вітчизняні вчені-економісти Мальська М. та Зінько Ю. досліджують концептуальні засади формування кластерів сільського туризму в Україні, їх структури та функціонування. Класифікація кластерів за цілями і характером діяльності відображена (рис. 2).

Основні типи кластерів сільського туризму в Україні відображені на (рис. 3).

Головним завданням під час створення умов для формування і розвитку регіонального кластера є завдання підвищення привабливості території для зовнішніх економічних агентів через використання диференційованої регіональної економічної політики й оптимізацію розміщення чинників виробництва. Завдання органів державного управління в регіоні – створити такі умови, за яких ресурси і потенціал територій використовувалися б найбільш оптимальним чином

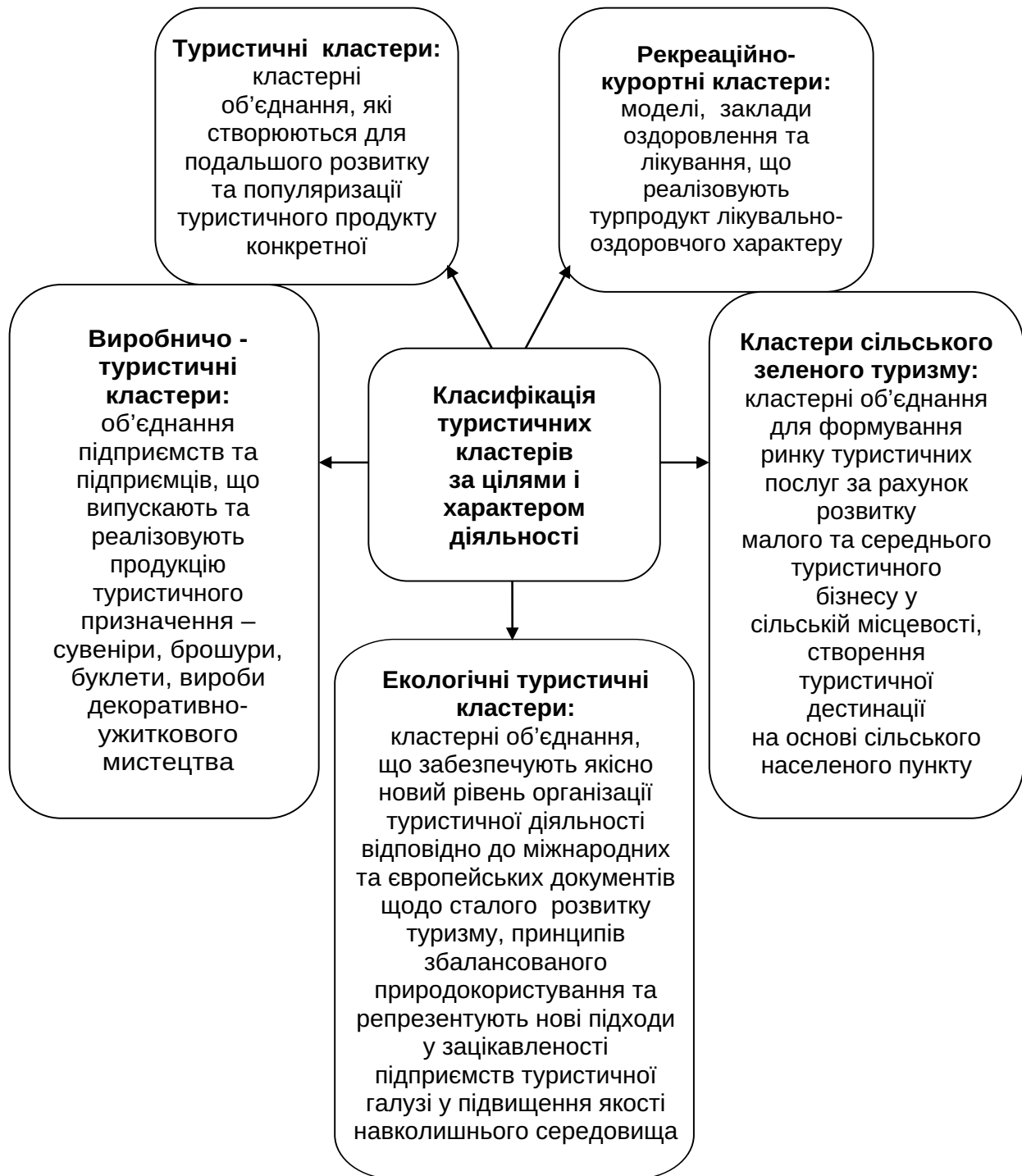

Рис. 2. Типи кластерів за цілями і характером діяльності

Джерело: сформовано автором за даними [11, с. 1–6]

(на основі поєднання спеціалізації і процесів кооперації).

Інтеграційні процеси, які відбуваються в економіці на світовому рівні, призводять до зростання конкурентної боротьби в туристичній галузі та як наслідок до активізації пошуку альтернативних шляхів стимулювання туристичних потоків.

Україна, відповідно до взятих перед Європейським Союзом зобов'язань, зобов'язана досягти та підтримувати належний рівень конкурентоспроможності й інноваційності національної економіки. Тому актуальним є наукове обґрунтування і практичне застосування кластерної моделі, яка передбачає кооперацію споріднених галузей та інституцій,

Рис. 3. Основні типи кластерів сільського туризму в Україні

Джерело: сформовано автором за даними [11, с. 1–6]

що дозволить досягнути синергійного ефекту у розвитку туризму в Україні [12].

Кластер є катализатором регіональної інтеграції, популяризації цінностей, створених людиною протягом усієї її історії, та відіграє важливу роль у формуванні національної самосвідомості, консолідації суспільства. Саме від рівня розвитку процесів кластеризації, значимості та унікальності туристичного кластера залежить його привабливість для потенційних туристів.

Водночас, регіон за допомогою туристичних кластерів розкриває свої ідейні, культурно-історичні, побутові цінності і на цій основі кластер слугує засобом збереження національних надбань, виховання нових поколінь та є важливим інструментом досягнення взаєморозуміння і співпраці, збагачення культур різних народів. Через кластерні технології формується єдине комплексне уявлення про регіон, яке за допомогою інструментів територіального маркетингу трансформується в імідж.

Завдяки активному функціонуванню кластер розкриває можливості регіону як цікавої туристичної дестинації та забезпечує залучення інвестицій, розвиток в'їзного туризму, розширення ринків збуту регіонального туристичного продукту та вихід на міжнарод-

ний ринок, створення нових робочих місць, наповнення коштів місцевих і державного бюджетів, збереження і збільшення культурного потенціалу, гармонізацію міжнародних відносин, активну участь регіональних органів влади, територіальних громад та суб'єктів господарювання у збереженні й оздоровленні навколишнього природного середовища, підвищення якості життя місцевого населення [13].

Висновки. Досліджено сучасні глобальні проблеми людства, попит на природні ресурси, ефективний розвиток сільських територій, напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського зеленого туризму, переваги створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів.

У статті зазначено, що сільський туризм урізноманітнює місцеву економіку, формує попит на місцеві екологічні товари і послуги, відкриває додаткові джерела доходів для сільських територій, змінює становище сільських підприємців і мешканців села: вони стають виробниками і постачальниками якісних туристичних послуг, передбачає також удосконалення стратегії розвитку сільських територій та підвищення ролі влади на місцях, про що переконливо свідчить європейський досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мазур С. А., Прилуцький А. М. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: http://www.economy.nay&ka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf (дата звернення: 20.07.2022).
2. Анопрієнко В. О. Рекреаційна інфраструктура як основна складова рекреаційного простору регіону. *Ефективна економіка*. 2012. № 10. С. 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1469> (дата звернення: 20.07.2022).
3. Огієнко А. В., Огієнко М. М., Яковунік О. В. Регіональний туристично-рекреаційний потенціал: теоретичні аспекти. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 50. С. 80–85.
4. Ключковська В. О., Ключковський О. В. Стан та перспективи розвитку подієвого туризму у Вінницькій області. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33). С. 110–115.
5. Вовк К. Теоретична сутність поняття «подієвий туризм» та прикладні аспекти його використання. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 184–193.
6. Кудінова І. П., Голованьова Т. А. Подієвий туризм в Україні як складова індустрії гостинності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2018. Вип. 284. С. 258–263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2018_284_30 (дата звернення: 04.04.2022).
7. Бойко В. О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 58–65.
8. Zahlen-Daten-Fakten. Deuschertourismusverband. URL: <https://www.deuschertourismusverband.de/service/touristische-informationsn-orm-tin.html> (дата звернення: 15.01.2021).
9. Петрук В. Г. Екогеографія та екотуризм: навч. посібн. Вінниця : Видавництво ТОВ " Нілан-ЛТД. 2016. 178 с.
10. Ходан І. В. Державна підтримка підприємництва: світовий досвід загального та особливого. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 8 (123). С. 36Т. А. 42.
11. Мальська М. Типи і моделі кластерів сільського туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва*. 2018. Вип. 2. С. 8Т. А. 23. URL: <http://tourism.knukim.edu.ua/article/view/154397> (дата звернення: 14.11.2021).
12. Бошота Н. В. Перспективи розвитку кластерної моделі розвитку туризму в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. № 6 (128). С. 191Т. А. 194. URL: [http://ird.gov.ua/sepsep20176\(128\)/sep20176\(128\)_191_BoshotaN.pdf](http://ird.gov.ua/sepsep20176(128)/sep20176(128)_191_BoshotaN.pdf) (дата звернення: 04.07.2022).
13. Коляденко С. В. Формування іміджу регіону в умовах розвитку туристичних кластерів. *Економіка і організація управління*. 2018. № 3 (31). С. 16Т. А. 23.

REFERENCES:

1. Mazur, S. A. and Prylucky, A. M. (2018), Rural tourism as a promising area of domestic tourism [Rural tourism as a perspective direction for the development of domestic tourism]. *Efficient economy – Efficient economy*, 2. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf. (in Ukrainian)
2. Anopriienko, V. O. (2012), Rekreatsiina infrastruktura yak osnovna skladova rekreatsiinoho prostoru rehionu [Recreational infrastructure as the main component of the recreational space of the region]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 10. Retrieved from: <http://www.economy>. (in Ukrainian)
3. Ohiienko, A. V., Ohiienko, M. M., Yakovunyk, O. V. (2020), Rehionalnyi turystychno-rekreatsiinyi potentsial: teoretychni aspekty [Recreational infrastructure as the main component of the recreational space of the region]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Efficient economy*, 80–85. Retrieved from: <http://www.economy>. (in Ukrainian)
4. Klochkovska, V.O., Klochkovskyi, O.V. (2019), Stan ta perspektyvy rozvytku podiievoho turyzmu u Vinnytskii oblasti [State and prospects of development of event tourism in Vinnytsia region]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and management organization*, 1 (33), 110–115. (in Ukrainian)
5. Vovk, K. (2019), Teoretychna sutnist poniattia "podiiieviy turyzm" ta prykladni aspekty yoho vykorystannia [The theoretical essence of the concept of "event tourism" and applied aspects of its use]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 3 (19), 184–193. (in Ukrainian)
6. Kudinova, I. P., Holovanova, T. A. (2018), Podiieviy turyzm v Ukraini yak skladova industrii hostynnosti [Event tourism in Ukraine as a component of the hospitality industry]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy – Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine*, 284, 258–263. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2018_284_30193. (in Ukrainian)
7. Boiko, V. O. (2020), Silskyi zelenyi turyzm v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Rural green tourism in Ukraine: problems and prospects]. *Ahrosvit – Agrosvit*, 22, 58–65. Retrieved from: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3333&i=8193>. (in Ukrainian)

8. Tsyfry-Dani-Fakty. Nimetska asotsiatsiia turyzmu [Figures-Daten-Fakten. Deutschertourismusverband]. Retrieved from: <https://www.deutscher-tourismusverband.de/service/touristische-informationsn-orm-tin.html>.
9. Petruk, V. H. (2016), Ekoheohrafiia ta ekoturizm [Ecogeography and ecotourism]. Vinnytsia: TOV Nilan-LTD, 178, 193. (in Ukrainian)
10. Khodan, I. V. (2011), Derzhavna pidtrymka pidpriemnytstva: svitovi dosvid zahalnoho ta osoblyvoho [State support of entrepreneurship: world experience of general and special]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, 8, 36–42. (in Ukrainian)
11. Malska, M. (2018), Typy i modeli klasteriv silskoho turyzmu v Ukraini [Types and models of rural tourism clusters in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstva – Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Art*, 2, 8–23. Retrieved from: <http://tourism.knukim.edu.ua/article/view/154397> (in Ukrainian)
12. Boshota, N. V. (2017), Perspektyvy rozvytku klasternoi modeli rozvytku turyzmu v Ukraini [Prospects for the development of the cluster model of tourism development in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 6 (128), 191–194. Retrieved from: [http://ird.gov.ua/sep/sep20176\(128\)/sep20176\(128\)_191_BoshotaN](http://ird.gov.ua/sep/sep20176(128)/sep20176(128)_191_BoshotaN). (in Ukrainian)
13. Koliadenko, S. V. (2018), Formuvannia imidzhu rehionu v umovakh rozvytku turystychnykh klasteriv [Formation of the image of the region in the conditions of the development of tourist clusters]. *Ekonomika i orhanyzatsiia upravlinnia – Economics and management organization*, 3 (31), 16–23. (in Ukrainian)